

v 154 obciach, t.j. 5,38 % všetkých obcí SR. V 5 obciach boli druhým a v 6 tretím najpočetnejším vierovyznaním (Poláčik, 2000).

Pri sledovaní čistej religióznej štruktúry obyvateľstva (bez nezistených a bezkonfesijských) majú židia najvyššie podiely v Bratislavskom (0,065 %) a Košickom kraji (0,038 %). Najnižšie podiely židov sú príznačné pre Trenčiansky (0,008 %) a Prešovský kraj (0,009 %). Medzi okresmi majú židia najvyšší podiel v okresoch Košice I (0,25 %) a Bratislava I (0,22 %). Absolútne najvyšší počet židov žije v okresoch Košice I (98) a Bratislava I (63). Výraznejšia koncentrácia židov je v slovenských veľkomestách (Košiciach a Bratislave) a na juhozápadnom Slovensku.

okres	podiel židov z počtu veriacich	počet židov	podiel z celkového počtu židov
Košice I	0,253 %	98	10,7 %
Bratislava I	0,220 %	63	6,9 %
Bratislava III	0,127 %	48	5,3 %
Košice IV	0,117 %	47	5,2 %
Bratislava II	0,092 %	58	6,4 %
Galanta	0,060 %	41	4,5 %
Košice II	0,054 %	26	2,9 %
Komárno	0,050 %	39	4,3 %

Tabuľka č. 49: Okresy s najvyšším zastúpením židov na Slovensku v r. 1991

K okresom, v ktorých sa v r. 1991 nevyskytol príslušník židovskej náboženskej obce, sa zaradili Senica, Myjava, Partizánske, Tvrdošín, Žarnovica, Stará Ľubovňa, Medzilaborce a Snina. V ďalších 16 okresoch žil len jeden žid.

Židovské náboženské obce boli koncom druhej svetovej vojny početne zdecimované v dôsledku holokaustu. Počet ich členov sa znižoval aj v povojnových rokoch emigráciou židov do USA a Izraelu. V súčasnosti sú príslušníci jednotlivých židovských komunit členmi židovských náboženských obcí. Tie zastrešuje Ústredný zväz židovských náboženských obcí v SR so sídlom v Bratislave. Na Slovensku existuje 12 židovských náboženských obcí - Bratislava, Dunajská Streda, Galanta, Nitra, Nové Zámky, Komárno, Lučenec, Banská Bystrica, Žilina, Prešov, Košice a Michalovce. Z toho len dve obce majú rabinov (Bratislava, Košice). Na čele každej obce je predsedníctvo a predseda, ktorý je volený. Menšie židovské komunity pôsobia v Šali, Leviciach, Hlohovci, Vrbovom, Novom Meste nad Váhom, Trenčíne, Prievidzi, Rimavskej Sobote, Bardejove a Humennom (Poláčik, 2000). Okrem synagóg sú súčasťou religióznej infraštruktúry kôšerné jedálne v Bratislave a Košiciach. Významnou inštitúciou je Múzeum židovskej kultúry v Bratislave a expozícia judaík zo zbierky E. Barkányiho v Prešove. Na Univerzite Komenského v Bratislave pôsobí inštitút judaistiky. Rabinovia sa vzdelávajú v rabínskom učilišti v Budapešti.

9.4. Geografická charakteristika štátom neregistrovaných cirkví a náboženských spoločností v SR

Popri 15 štátom registrovaných cirkvách a náboženských spoločnostiach pôsobí na území Slovenskej republiky mnoho ďalších cirkví a náboženských spoločností. K týmto zoskupeniam sa prihlásilo v r. 1991 6 373 obyvateľov, t.j. 0,12 % obyvateľov SR a 1,7 % veriacich obyvateľov SR. Všimneme si len významnejšie z týchto cirkví a religióznych spoločností.

Ku *kresťanským, resp. z kresťanstva vychádzajúcim* cirkvám a náboženským spoločnostiam patria Českobratská evanjelická cirkev, Novoapoštolská cirkev, Sliezska evanjelická cirkev augsburského vyznania, Jednota bratská, Cirkev Manna, Medzinárodné združenie obchodníkov plného evanjelia, Kresťanské spoločenstvá, Cirkev veriacich v Ježiša Krista nazaretských, Nové zjavenie, Slovo života International, Spoločnosť priateľov Ježiša Krista - Meč ducha (Oáza viery), Slobodná ľudová misia a Skupina N. Makedonovej.

K *mimokresťanským a synkretickým* cirkvám a náboženským spoločnostiam, pôsobiacim na území Slovenska, patria: Všeobecný zväz moslimských študentov na Slovensku, Ánanda Marga, Hnutie Haré Krišna, Joga v dennom živote, Osho, Sahadža Joga, Šambaola Slovakia, Šrí Činmoj, Zazen International Slovakia, Zenové centrum - Myo Sahn Sah, Náboženská spoločnosť československých unitárov, Cirkev Ježiša Krista svätých posledných dní, Cirkev Kristova, Učeníci Ježiša Krista, Združenie univerzálneho života, Cirkev zjednotenia, Scientologická cirkev, Hnutie posvätného grálu a Spoločenstvo Bahá'í.

Českobratská evanjelická cirkev

Ide o protestantskú cirkev registrovanú v Českej republike. Českobratská evanjelická cirkev vznikla na generálnej synode českých evanjelických cirkví augsburského a helvétskeho vyznania v Čechách, Morave a v Sliezske v r. 1918. Ide teda o protestantskú cirkev luteránsko-reformovaného typu. Jej začiatky na území Slovenska súviseli s príchodom českého obyvateľstva po vzniku ČSR. V 30. rokoch 20. stor. mala cirkev na území Slovenska štyri malé zbory. V období existencie slovenského štátu bola zakázaná. Po r. 1945 sa jej činnosť na Slovensku neoživila v takej miere ako v predvojnovom období. Neobnovil sa žiadny zbor. Cirkev má synodálno-presbyteriálne zriadenie. Základnou jednotkou cirkevnej štruktúry je farský zbor. Najvyšším predstaviteľom cirkvi je synodný senior, sídlia v Prahe. V r. 1991 sa k cirkvi prihlásilo 811 obyvateľov, t.j. 0,015 % z celkového počtu obyvateľov SR a 0,021 % veriacich. Výskyt českobratských evanjelikov bol zaznamenaný v 7,1 % obcí SR.

Novoapoštolská cirkev

Ide o protestantskú cirkev registrovanú v Českej republike. Považuje sa za súčasť novodobého prebudeneckého smeru. Jej pôsobenie na našom území sa spája s prítomnosťou nemeckého obyvateľstva. V Čechách vznikol prvý zbor v r. 1901 v Nejdeku pri Karlových Varoch (Černý, 1989). Na Slovensku boli príslušníci dnešnej Apoštolskej cirkvi registrovaní v r. 1956-1968 ako členovia Novoapoštolskej cirkvi, hoci medzi týmito cirkvami boli a dodnes sú značné vieroučné rozdiely. V súčasnosti je Novoa-poštolská cirkev na Slovensku málopočetným spoločenstvom. V r. 1991 sa k nej prihlásilo 189 osôb, t.j. 0,004 % obyvateľov SR. Ich výskyt bol zaznamenaný v 3 % obci SR (Poláčik, 1996). Pravidelné bohoslužby sa konajú v Bratislave (Mulík-Bednárík, 1998).

Sliezska evanjelická cirkev augsburského vyznania

Ide o protestantskú cirkev luteránskeho smeru, ktorá je registrovaná v Českej republike. Jej korene siahajú do obdobia reformácie v 16. stor. na území Sliezska. Po rozličných organizačných zmenách sa cirkev sformovala do dnešnej podoby v r. 1921. Terajší názov používa od r. 1948. Cirkevné zriadenie sa opiera o synodálno-presbyteriálny princíp. Základnými organizačnými jednotkami cirkvi sú zbory (Černý, 1989). Na Slovensku sa k cirkvi prihlásilo v r. 1991 128 obyvateľov, t.j. 0,002 % obyvateľov SR. Sliezske evanjelici žijú v 2,2 % obci SR (Poláčik, 1996). Sídlo cirkvi je Český Těšín.

Jednota bratská

Je protestantská cirkev registrovaná v Českej republike. Bola založená v r. 1457. Po porážke českých stavov na Bielej hore v r. 1620 museli jej príslušníci emigrovať z Čiech. Časť z nich prišla na Slovensko a usadila sa v Púchove, Senici, Skalici a Trenčíne. Potomkovia emigrantov, ktorí založili obec Ochranov v Saskej Lužici v r. 1772 sformovali novú cirkev, pôsobiacu pod názvom Moravská cirkev (moravskí bratia). Títo sa na územie Čiech dostali v r. 1880 a pôsobili tu pod názvom Ochranovská cirkev bratská. Od r. 1921 používajú tradičný názov Jednota bratská. Zriadenie cirkvi je synodálno-presbyteriálne s episkopálnymi prvkami. Základnými organizačnými jednotkami cirkvi sú miestne zbory. Najvyšší orgán je synoda, ktorá volí tzv. úzku radu. Sídlo cirkvi je Praha. Na Slovensku sa k Jednote bratskej prihlásilo v r. 1991 116 veriacych, t.j. 0,002 % obyvateľov SR. Ich výskyt bol zaznamenaný v 1,5 % obci SR (Poláčik, 1996).

Cirkev Manna

Je charizmatickým zoskupením neoproteštantského typu, ktorého jadro vzniklo začiatkom 90. rokov 20. storočia v Banskej Bystrici. Táto skupina sa oddelila od Apoštolskej cirkvi v SR. Vierouka je založená na osobnom zážitku prijatia krstu v Duchu Svätom. Cirkev vyvíja intenzívnu misijnú činnosť. Centrum má v Portugalsku (Mulík, Bednárík, 1998).

Medzinárodné združenie obchodníkov plného evanjelia

Ide o spoločenstvo, ktoré je súčasťou turičných hnutí. Vzniklo v USA v r. 1901. Prezentuje sa ako laické spoločenstvo mužov zo všetkých kresťanských konfesii, čo prežili stretnutie s Ježišom Kristom. Na Slovensku vyvíja činnosť od r. 1990. Prvá miestna skupina vznikla v Bratislave. Súčasné kontaktné miesto je v Partizánskom (Mulík-Bednárík, 1998).

Kresťanské spoločenstvá

Ide o charizmatické neoproteštantské zoskupenie samostatných zborov, ktoré vzniklo v Čechách oddelením od Českobratskej evanjelickej cirkvi. Má teologické postoje podobné ako letničné hnutie. Na Slovensku misijne pôsobí v mestách. Je registrované ako občianske združenie so sídlom v Bratislave (Mulík-Bednárík, 1998).

Nazaréni

Cirkev veriacich v Ježiša Krista nazaretských vznikla ako sekta v 20. rokoch 19. stor. v Uhorsku. Väčšina jej príslušníkov bola maďarskej národnosti. Neskôr zväčša splynuli s baptizmom. O pôsobení nazarénov na Slovensku existujú zmienky zo 60. rokov 20. stor. Tvorili malé spoločenstvo v Bacúrove pri Zvolene. V súčasnosti vyvíjajú činnosť malé skupinky v Bratislave a Bernolákove (Mulík-Bednárík, 1998).

Nové zjavenie

Ide o sektu združujúcu stúpenecov kresťansko-teozofického učenia švédskeho mystika E. Swedenborga (swedenborgiánov), ktorý pôsobil v prvej polovici 18. stor. Nové zjavenie v písomnej podobe zachytil Američan rusínskeho pôvodu P. D. Francuch. Tieto texty majú nadväznosť na Swedenborgove práce. Na Slovensku pôsobia dve skupiny swedenborgiánov bez akejkoľvek organizačnej štruktúry (Mulík-Bednárík, 1998).

Slovo života International

Ide o charizmatické zoskupenie neoproteštantského pôvodu, ktoré je radikálnou vetvou letničného hnutia so sídlom v švédскеj Uppsale. Okrem iného je pre neho príznačné, že glosolálie a exorcizmus považuje za neoddeliteľnú súčasť praxe novozákonnej cirkvi (Hrabal, 1998). Na Slovensku pôsobí od r. 1995. Modlitebné zhromaždenia sa uskutočňujú v Bratislave (Mulík-Beďnárík, 1998).

Spoločnosť priateľov Ježiša Krista - Meč Ducha (Oáza viery)

Je charizmatická skupina neoproteštantského pôvodu. Centrom jej aktivít na Slovensku sú Košice (Mulík-Beďnárík, 1998). Od r. 2000 pôsobí pod názvom Oáza viery.

Slobodná Púďová misia

Je medzinárodným kresťanským hnutím, ktoré založil v r. 1959 v nemeckom Krefelde kazateľ Ewald Frank. Hnutie sa usiluje o návrat k ideálom raného kresťanstva a hlása učenie amerického proteštantského uzdravujúceho evanjelizátora W. Branhamma (preto sa členovia hnutia nazývajú branhamisti). Na Slovensku pôsobili ako neformálne spoločenstvo už v 60. rokoch 20. stor. Po r. 1990 utvorili dve línie - ortodoxnú a frankovskú. Prednáškovú činnosť vyvíjajú v Bratislave.

Moslimovia

Vyznávačov islamu na Slovensku reprezentuje Všeobecný zväz moslimských študentov na Slovensku. Prvé moslimské modlitebné stredisko bolo zriadené v r. 1993 v Bratislave. Moslimovia nemajú u nás k dispozícii mešitu. Schádzajú sa v modlitebniach v Bratislave, Martine a Košiciach. V Bratislave na Patrónke sa má v najbližších rokoch vybudovať islamské kultúrne stredisko. Odhaduje sa, že na Slovensku žije asi tisíc moslimov.

Budhizmus

Na Slovensku pôsobia meditačné skupiny vadžrajány v Banskej Bystrici, Bratislave, Košiciach, Nových Zámkoch, Partizánskom, Piešťanoch, Starej Turej, Trenčine a Žiline.

Ánanda Marga

Ide o novohinduistické hnutie, ktoré založil v r. 1955 guru Šrí Šrí Ánandamúrti v indickom štáte Bihár. Cieľom hnutia je nastoliť nový svetový poriadok vedený duchovnou elitou. Učenie je založené na jogovej filozofii a meditačných cvičeniach. Ústredie hnutia je v Ánandnagare v Západnom Bengálsku (Hrabal, 1998). Na Slovensku sa hnutie začalo aktivizovať v r. 1996. Aktivity majú charakter meditácií a cvičení. Činnosť sa realizuje v Bratislave (Mulík-Beďnárík, 1998).

Hnutie Haré Krišna

Medzinárodné hinduistické hnutie prívržencov bhaktijogy, ktoré založil v r. 1966 Bhaktivédanta Svámi Prabhupáda. Hlavnou črtou hnutia je hlásanie všeobecnej lásky a požiadavka na mravnú očistu jednotlivcov a spoločnosti. Členovia sú pacifisti, abstinenti a vegetariáni. Odmietajú glorifikáciu sexu (Hrabal, 1998). Na Slovensku pôsobí Slovenská spoločnosť pre vedomie Krišnu a Centrum pre védске štúdiá. Aktivity sa vyvíjajú predovšetkým v Bratislave a Dunajskej Lužnej, kde je aj Krišnov chrám. Ďalšími strediskami Slovenskej spoločnosti pre vedomie Krišnu sú Abranovce a Prešov. V Poľnom Kesove pri Nitre má hnutie vlastnú farmu Guaranga - Haré Krišna (Mulík-Beďnárík, 1998).

Joga v dennom živote

Je to systém, ktorý vytvoril Paramhans Svámi Mahéšváranda a od r. 1972 sa začal aplikovať v Európe. Vo Viedni založil Rakúsko-indickú spoločnosť joga-védanta. Od r. 1973 vyvíjal z Viedne aktivity aj na územie Česko-Slovenska. Spoločnosť organizuje cvičenia jogy, pričom ich účastníci si nenúteným spôsobom osvojujú aj myšlienkový a náboženský systém jogy. V súčasnosti sa cvičenia podľa tohto systému organizujú v Bratislave, Nitre, Trnave, Novom Meste nad Váhom, Starej Turej, Žiline, Martine, Dolnom Kubíne, Banskej Bystrici, Zvolene, Poprade, Prešove, Levoči a Spišskej Novej Vsi (Mulík-Beďnárík, 1998).

Osho

Osho je hnutie indického mystika a tantrika Bhagavána Šrí Radžniša (1931-1990). V jeho učení sa preplietajú prvky džinizmu, rozličných škôl hinduizmu (napr. tantrizmu ľavej ruky - podporuje slobodné sexuálne zážitky) a západnej humanistickej psychológie. Základom je dynamická meditácia, zahŕňajúca dychové cvičenia, extatický tanec a spev. Aktivity hnutia na území Slovenska sú koordinované z českého centra

Sahadža joga

Sahadža joga je hinduistická spoločnosť šíriaca po celom svete učenie indickej náboženskej učiteľky Šrí Matadži Nirmala Devi. Vznikla v r. 1970. Ide o vetvu višnuistického tantrizmu, ktorý využíva meditačné techniky a sexuálny potenciál k duchovným účelom (Hrabal, 1998). Hnutie kritizuje západnú civilizáciu ako nemorálnu a príliš liberálnu. Na Slovensku pôsobí v Bratislave, kde je ášram. Bratislavská skupina je podporovaná z Viedne (Mulík-Bednárík, 1998).

Šrí Činmoj

Hnutie Šrí Činmoj je časťou hinduistického hnutia neovédanta, ktoré sa opiera o učenie Šrí Činmoja Kumára Ghóša. Je založené na jogovej filozofii, ktorá je doplnená hathajogovými cvičeniami, vegetariánstvom, meditačnými a dychovými cvičeniami. V r. 1964 prišiel Šrí Činmoj šíriť svoje učenie do USA (Hrabal, 1998). Pôsobenie hnutia u nás sa začalo v r. 1993. V Bratislave má meditačné centrum, ktorého pobočky sú v Prešove, Košiciach, Banskej Bystrici, Žiline, Trenčíne, Trnave a Nitre. V Bratislave má aj niekoľko obchodných zariadení (napr. Madal Bal, s.r.o., Sewa) (Mulík-Bednárík, 1998).

Zazen International Slovakia

Ide o organizáciu spätú s japonskou budhistickou sektou Sótó, ktorá bola založená v r. 1227 Majstrom Dógenom. Základom učenia je meditácia v sede (zazen) spojená s kontrolou dychu, ktorá je považovaná za základnú cestu k osvieteniu (Hrabal, 1998). Činnosť na Slovensku sa realizuje organizovaním meditácie v sede. Centrom aktivít je Bratislava. Meditácie sa organizujú aj v Košiciach.

Zenové centrum - Myo Sahn Sah

Ide o mezinárodnú zen-budhistickú spoločnosť hlásiacu sa ku kórejskej tradícii. Slovenská zenová škola Kuan Um bola založená v r. 1990. Bratislavské zenové centrum pracuje od r. 1994. Ojedinele sa organizujú prednášky aj v Košiciach a Považskej Bystrici.

Náboženská spoločnosť československých unitárov

Malá náboženská spoločnosť registrovaná v Českej republike, ktorá má antitrinitárske zameranie (odmieta učenie o Sv. Trojici), čím sa zaradila k mimokresťanským

spoločnostiam. Vznikla v r. 1921 ako výsledok misie americkej unitárskej asociácie. Za samostatnú náboženskú spoločnosť bola uznaná v r. 1930. V r. 1951 sa jej súčasťou stala Spoločnosť slobodného bratstva. Základnými organizačnými jednotkami sú náboženské obce (Černý, 1989). Sídlo cirkvi je v Prahe. Na Slovensku sa prihlásilo v r. 1991 k unitárom 13 osôb, žijúcich v 0,2 % obcí SR (Poláčik, 1996).

Cirkev Ježiša Krista svätých posledných dní

Cirkev Ježiša Krista svätých posledných (neskorších) dní (mormónska cirkev) sa riadi synkretickým učením J. Smitha. Bola založená v r. 1830 a jej hlavným centrom je Salt Lake City. Na Slovensku začali mormóni misijne pôsobiť po r. 1989. V r. 1991 sa k cirkvi prihlásilo asi 50 osôb. Ich výskyt bol zaznamenaný v 1,6 % obcí SR (Poláčik, 1996). Pravidelné bohoslužby sa konajú v Bratislave-Petržalke. Tu pôsobí misijný zbor, pričom organizačne patrí do československej misie so sídlom v Prahe. Odbočky cirkvi pracujú aj v Trenčíne a Žiline.

Cirkev Kristova

Cirkev Kristova je autonómnu vetvou mormónskeho hnutia. Založená bola na protest proti mormónskym doktrínam o polygamii a krste mŕtvych v r. 1852 (Hrabal, 1998). Na Slovensku pôsobia jej spoločenstvá v Bratislave, Nitre, Banskej Bystrici a Košiciach (Mulík-Bednárík, 1998).

Učenci Ježiša Krista

Sú náboženskou skupinou vyznávajúcou synkretické kresťansko-judaistické učenie. Toto americké protestantské hnutie vzniklo zač. 19. stor. Ako svoj znak používajú šesťramennú hviezdu prekrytú krížom. Na území SR pôsobia v Lučenci (Mulík-Bednárík, 1998).

Združenie univerzálneho života

Vzniklo v 70. rokoch 20. stor. vo Würzburgu pod názvom Dielo návratu Ježiša Krista. Išlo o špiritisticko-náboženskú skupinu pôsobiacu v katolíckom prostredí. V r. 1985 sa združenie premenovalo na Univerzálny život. Jeho učenie má synkretický charakter. Preplietajú sa v ňom kresťanská ezoterika s gnostickými náukami a prvkami budhizmu. Počiatky aktivít združenia na Slovensku siahajú do r. 1988. Centrum pre územie SR sa nachádza v Žiari nad Hronom. Malá skupina pracuje aj v Bratislave.

Cirkev zjednotenia

Je to medzinárodné hnutie, známe aj pod názvom Moonova sekta. Vzniklo na báze synkretického mesianisticko-chiliastického učenia svojho zakladateľa, kórejského kazateľa Sun Myung Moona v r. 1954. V súčasnosti používa oficiálny názov Spoločenstvo Ducha Svätého pre zjednotenie svetového kresťanstva. Na Slovensku je zaregistrované ako občianske združenie (Mulík-Bednárík, 1998).

Scientologická cirkev

Ide o náboženskú sektu, ktorú založil v r. 1954 tvorca dianetiky Lafayette Ron Hubbard. Základom učenia je rozvoj intelektuálnych schopností a sebazpoznávanie. Ústredie cirkvi je na zámku Saint Hill v anglickom Sussexe (Hrabal, 1998). Na Slovensku fungujú scientologické strediská v Bratislave (od r. 1996) a Martine (od r. 1999). Patria pod rakúsku vetvu cirkvi (Mulík-Bednárík, 1998). Podľa internej evidencie cirkvi žije na Slovensku okolo 2 000 scientológov.

Hnutie posvätného grálu

Je to medzinárodné hnutie, ktoré vzniklo v r. 1927 na báze učenia nemeckého mystika Oskara E. Bernhardta, známeho pod menom Abd-ru-shin (Syn svetla). Ide o svojrázny religiózny systém vychádzajúci z kresťanstva a gnosticko-ezoterických zdrojov, pričom je situovaný do moderného svetonázoru. Sídlo hnutia je Osada Grálu v tirolskom Vomperbergu (Hrabal, 1998). Na Slovensku hnutie vyvíja od r. 1997 prednáškovú činnosť.

Spoločenstvo Bahá'í

Spoločenstvo založil perzský moslim Baháulláh v r. 1850, ktorý bol predtým vyznávačom bábizmu. Bábizmus bol islamským mesianistickým hnutím, ktoré založil Sajjid Alí-Muhammadom (nazývaný Báb). Centrom bahaizmu sa v r. 1868 stala Akra. Neskôr sa ním stala Haifa, kde bol postavený Bábov chrám. Bahaizmus je synkretické náboženstvo, pričom zahŕňa prvky vierouky svetových religii (Hrabal, 1998). Spoločenstvo Bahá'í vytvára jeden celok v Česku a na Slovensku. Začiatky jeho činnosti na našom území siahajú do r. 1990. Dvakrát ročne sa organizujú stretnutia jeho priaznivcov. V Bratislave sídli Bahá'í centrum (Mulík-Bednárík, 1998). Najvyšším orgánom v rámci SR je Národná duchovná rada bahajov SR so sídlom v Bratislave. Miestne duchovné rady pôsobia v Banskej Bystrici, Prešove, Košiciach, Trenčíne a Nových Zámkoch. Odhaduje sa, že spoločenstvo má na Slovensku niekoľko stoviek členov.

Okrem týchto cirkví, náboženských spoločností a siekt pôsobia na území SR aj ďalšie. Vzhľadom na obmedzenú dostupnosť informácií o nich, nie je možné podať ani ich stručnú charakteristiku. Spomenúť možno Calvary Chapel v Prešove alebo aktivity v rámci nadácie Šambaola Slovakia, realizujúce sa Bratislave, Trnave, Trenčíne, Žiline, Nitre, Starej Turej, Piešťanoch, Dubnici nad Váhom a Nových Zámkoch. Celkovo sa odhady počtu hnutí a náboženských spoločností pôsobiacich na území Slovenska pohybujú od 180 do 200.

Pre väčšinu týchto spomínaných hnutí je Slovensko misijným územím. Na Slovensku pracujú pobočky, pričom centrá sú zväčša v Česku alebo Rakúsku. Ojedinelým príkladom originálneho slovenského hnutia je spoločnosť, ktorú založila v 2. pol. 90. rokov 20. storočia **Natália de Lemeny Makedonová**. Napísala tri zväzky kníh pod názvom Večné zákony. Jej učenie vychádzalo z Hnutia posvätného grálu, ktoré doplnila o učenie o narodení pravého mesiáša Imanuela. Ten sa mal narodiť v r. 1998 na Slovensku, čím sa Slováci mali stať vyvoleným národom. Vyvolenosť Slovákov Makedonová odvodzovala od štátneho znaku. Trojvršie podľa nej malo symbolizovať Božiu trojicu a dvojkríž mal byť symbolom dvoch Božích vyslancov - Božej matky a Mojžiša. Matkou Imanuela sa mala stať Prákráľovná - Božia matka, pričom mala pochádzať z vyvoleného národa. Touto Božou matkou sa mala stať sama Natália de Lemeny Makedonová. Skupina okolo Makedonovej očakávala narodenie mesiáša koncom r. 1998. V novembri r. 1998 však Makedonová zahynula pri automobilovej nehode neďaleko Slovenskej Lupče. Po jej smrti hnutie pokračuje v rozvíjaní učenia. Odhaduje sa, že má niekoľko desiatok členov.

9.5. Diverzifikácia religióznej štruktúry obyvateľstva Slovenska a typológia okresov podľa významnosti zastúpenia jednotlivých religii v r. 1991

Analýzu miery diverzifikácie (rozmanitosti) religióznej štruktúry obyvateľstva Slovenska realizoval Š. Poláčik (1996), pričom sa opierať o výpočet indexu diverzifikácie (bližšie pozri Poláčik 1996, s. 186). Index diverzifikácie sledoval v okresoch podľa územno-správneho členenia z r. 1991, pričom zohľadnil 22 cirkví a náboženských spoločností. Z kartografickej interpretácie indexu diverzifikácie vyplynulo, že rozmanitejšiu religióznu štruktúru obyvateľstva má juhozápadné a juhovýchodné Slovensko. Najmenej rozmanitú štruktúru malo severozápadné Slovensko. Z okresov mali najvyšší stupeň diverzifikácie Bratislava-mesto, Košice-mesto, Galanta a Trebišov. Najnižší index diverzifikácie mali okresy Topoľčany, Veľký Krtíš a Dolný Kubín.

Š. Poláčik (2000, s. 70) spracoval typizáciu okresov Slovenska (podľa územno-správneho členenia z r. 1996), pričom zohľadnil poradie počtu veriacich jednotlivých cirkví a náboženských spoločností vo vzťahu k celkovému počtu obyvateľov. Vyčlenil 12 typov:

- a) *rímskokatolícky typ* - patria tu okresy na severozápade Slovenska (Námestovo, Tvrdošín, Čadca, Kysucké Nové Mesto) a okres Zlaté Moravce.
- b) *rímskokatolícko-evanjelický typ* - ide o najpočetnejší typ, do ktorého patrí 30 okresov na západnom a strednom Slovensku - Malacky, Senica, Skalica, Pezinok, Trnava, Piešťany, Topoľčany, Nitra, Žarnovica, Partizánske, Prievidza, Bánovce nad Bebravou, Trenčín, Ilava, Púchov, Považská Bystrica, Bytča, Žilina, Martin, Turčianske Teplice, Dolný Kubín, Ružomberok Žiar nad Hronom, Banská Štiavnica, Krupina, Zvolen, Detva, Veľký Krtíš a Poltár.
- c) *rímskokatolícko-evanjelicko-minoritný typ* (tu popri rímskokatolíkoch a evanjelikoch a.v. majú význam aj malé cirkvi) - patria tu bratislavské okresy a skupina okresov na východ a severovýchod od Bratislavy (Senec, Galanta, Hlohovec a Nové Mesto nad Váhom), ako aj okresy Banská Bystrica a Lučenec.
- d) *rímskokatolícko-evanjelicko-kalvínsky typ* - patria tu okresy na juhu strednej časti Slovenska (Rožňava, Revúca, Rimavská Sobota a Levice).
- e) *rímskokatolícko-evanjelicko-gréckokatolícky typ* - je reprezentovaný okresmi Brezno a Poprad.
- f) *rímskokatolícko-gréckokatolícko-evanjelický typ* s nezanedbateľným významom pravoslávnych - vyskytuje sa v centrálnej časti východného Slovenska (okresy Košice I-IV, Prešov, Vranov nad Topľou, Bardejov, Sabinov, Kežmarok, Levoča, Spišská Nová Ves a Gelnica).
- g) *rímskokatolícko-gréckokatolícko-kalvínsky typ* s nezanedbateľným významom pravoslávnych a evanjelikov - sa vyskytuje na juhovýchode Slovenska na Východoslovenskej nížine (okresy Sobrance, Michalovce a Trebišov).
- h) *rímskokatolícko-gréckokatolícko-pravoslávny typ* - sa vyskytuje na severovýchodnom Slovensku (okresy Stará Ľubovňa, Stropkov, Humenné a Snina).
- i) *rímskokatolícko-kalvínsko-evanjelický typ* - je zastúpený predovšetkým na Podunajskej nížine a v zázemí Košíc (okresy Dunajská Streda, Šaľa, Nové Zámky, Komárno a Košice-okolie).
- j) *evanjelicko-rímskokatolícky typ* - je reprezentovaný okresmi Liptovský Mikuláš a Myjava.
- k) *gréckokatolícko-rímskokatolícko-pravoslávny typ* s nezanedbateľným významom evanjelikov - reprezentuje ho okres Svidník.
- l) *gréckokatolícko-pravoslávno-rímskokatolícky typ* - reprezentuje ho okres Medzilaborce.

Zoznam použitej a odporúčanej literatúry

- ALEŠ, P. (1993): Pravoslavná církev u nás. Přehled dějinné cesty. Brno, 54 s.
- ALFORD, R. R. (1963): Religion and Politics: In: Party and Society. The Anglo-American Democracies. London, s. 49-58.
- ANDĚL, J. (1998): Kulturní geografie. UJEP, Ústí nad Labem, 146 s.
- ARCHER, J. (1975): Puritan town planning in New Haven. *Journal of the Society of Architectural Historians*, 34, 140-149.
- ARIYARATNE, A. T. (1980): The Role of Buddhist Monks in Development. *World Development*, vol. 8., No. 7/8, 587-589.
- BABJAK, J. (ed.) (1998): Rehole a kongregácie na Slovensku. Dobrá kniha, Trnava, 367 s.
- BALY, D. (1957). The Geography of the Bible. Guildford, London.
- BANEK, K. - DRABINA, J. - HOFFMANN, H. (1992): Religie wschodu i zachodu. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 210s.
- BARATTA, M. von (1996) (ed.): Der Fischer Weltatmanach 1997. Fischer Taschenbuch, Frankfurt.
- BÁRKÁNY, E. - DOJČ, L. (1991): Židovské náboženské obce na Slovensku. Vesna Bratislava, 461 s.
- BARRETT, D. V. (1998): Sekty, kulty, alternativní náboženství. Ivo Železný, Praha, 411 s.
- BEAUJEU-GARNIER, J. - CHABOT, G. (1971): Zarys geografii miast. PWE Warszawa, 535 s.
- BELLINGER, G. J. (1992): Knaurs Grosser Religionsführer. Droemer, München.
- BENEVOLO, L. (1995): Miasto w dziejach Europy. Krag, Warszawa, 250 s.
- BERGMAN, E. F. (1995): Human Geography. Cultures, Connections and Landscapes. Prentice Hall, Englewood Cliffs.
- BĚLKA, L. - KOVÁČ, M. (eds.) (1999): Normativní a žité náboženství. MU Brno a Chronos Bratislava, 160 s.
- BILSKA, E. (1996): Przemiany kulturowych i religijnych funkcji kalwarii w Polsce. In: Jackowski, A. (red.): Przestrzeń i sacrum. IG UJ Kraków, s. 201-220.
- BILSKA-WODECKA, E. (2000): Typology of European Calvaries. *Peregrinus Cracoviensis*, 10, 143-164.
- BOHDANOWICZ, J. (1999): Wierzenia religijne w dziejach ludzkości. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, 216 s.
- BOHDANOWICZ, J. - DZIĘCIELSKI, M. (1996): Zarys geografii historycznej i politycznej cywilizacji. Podstawy metodologiczne. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, 288 s.
- BOKES, F. (1946): Dejiny Slovákov a Slovenska. In: Slovenská vlastiveda, IV., SAVU Bratislava, 441 s.
- BOROWNIK, I. - SZYJEWSKI, A. (1993): Religie i kościoły w społeczeństwach postkomunistycznych. Nomos, Kraków, 276 s.
- BOURGEY, A. (1970): Islam et géographie. *Revue de Géographie de Lyon*, 45, 75-104.
- BOXER, B. (1968): Space, change and feng-shui in Tsuen Wan's urbanization. *Journal of African and Asian Studies*, 3, 226-240.
- BREZÁK, J. (1996): Prehľad vývoja náboženskej príslušnosti obyvateľov Slovenska vo svetle štatistických čísiel. Pax Christi Slovakia, Bratislava, 89 s.
- BRONK, A. (1989): Geografia religii. In: Encyklopedia Katolicka. Tom V., Lublin, s. 982-984.
- BRUNN, S. D. - WHEELER, J. O. (1966): Notes on the geography of religious town names in the United States. *Names, Journal of the American Name Society*, 14, 197-202.
- BUDIL, I. T. (1998): Mýtus, jazyk a kulturní antropologie. Triton, Praha, 260 s.
- BUNČÁK, J. (2001): Religiozita na Slovensku a v európskom rámci. *Sociológia*, 33, 1, 47-70.
- BÜTTNER, M. (1973): Neue Strömungen in der Religionsgeographie. *Zeitschrift f. Missions- und Religionswissenschaft*, 57, 39-59.
- BÜTTNER, M. (1974): Religion and geography: impulses for a new dialogue between "Religionswissenschaftlern" and geography. *Numen*, 21, 165-196.

- BÜTTNER, M. (1976): Von der Religionsgeographie zur Geographie der Geisteshaltung. *Die Erde*, 107, 300-329.
- BÜTTNER, M. (1980a): Survey article on the history and philosophy of the geography of religion in Germany. *Religion*, 86-119.
- BÜTTNER, M. (1980b): Geosophie, geographisches Denken und Entdeckungsgeschichte, Religionsgeographie und Geographie des Geisteshaltung. *Die Erde*, III., 37-55.
- BÜTTNER, M. (1985): Zur Geschichte und Systematik der Religionsgeographie. *Geographia Religionum*, Band I., Dietrich Reimer Verlag, Berlin, s. 13-122.
- BÜTTNER, M. (1987): Kasche and Kant on the physicotheological approach to the geography of religion. *National Geographical Journal of India*, 33, 218-228.
- BYSTRON, J. S. (1939): Czynniki magiczno-religijne w osadnictwie. *Przegląd Socjologiczny*, z. 1-2.
- CANCIK, H. (1979): Römische Rationalität. Religions- und Kulturgeschichtliche Bemerkungen zu einer Frühform des technischen Bewusstseins. In: Eicher, P. (Hrsg.): Gottesvorstellung und Gesellschaftsentwicklung. München, s. 67-92.
- CIA - The World Factbook 2000.
- COSGROVE, D. - JACKSON, P. (1987): New directions in cultural geography. *Area*, 19, 95-101.
- CROSS, S. (2000): Hinduizmus. Media klub, Praha, 167 s.
- CROWLEY, W. K. (1978): Old Order Amish settlement: diffusion and growth. *Annals of the Association of American Geographers*, 68, 249-264.
- ČAPLOVIČ, J. (1997): Etnografia Slovákov v Uhorsku. SPN, Bratislava, 301 s.
- ČERNÝ, P. (1989): Cirkve a náboženské spoločnosti v ČSSR. Sekretariát vlády ČSR pro věci církevní, Praha, 252 s.
- ČIČO, M. (1992): Kalvarienberge in der Slowakei. In: Brunner, W. a kol.: Calvaria. Tod und Leben. Graz, s. 173-191.
- ČIERNY, J. (1949): Skúmanie duchov. Transcius, Liptovský Mikuláš, 117 s.
- ČUKA, P. (1998): Analiza geograficzna ośrodka pielgrzymkowego Staré Hory (w Górach Starohorskich w Środkowej Słowacji). *Peregrinus Cracoviensis*, 6, 99-110.
- DANĚK, P. - ŠTEPÁNEK, V. (1992): Územní diferenciacie náboženského vyznání obyvatel českých zemí 1930-1991. *Sborník České geografické společnosti*, 97, 3, 129-145.
- DANIEL, D. P. (2000): Konfesionalizácia reformácie a spoločenský význam augsburského vyznania v strednej a východnej Európe. In: Kónya, P. (ed.): Prvé augsburské vyznanie viery na Slovensku a Bardejov. *Acta Collegii Evangelici Prešovensis*, V., BÚ VD ECAV Prešov, s. 15-24.
- DARDEN, J. T. (1972): Factors in the location of Pittsburg's cemeteries. *The Virginia Geographer*, 7, 3-8.
- DEFFONTAINES, P. (1948): Géographie et religions. Gallimard, Paris, 444 s.
- DEFFONTAINES, P. (1953): Valeur et limites de l'explication religieuse en géographie humaine. *Diogenes*, 2, 64-79.
- DENNY, F. M. (1999): Islám a muslimská obec. Prostor, Praha, 194 s.
- DOMACHOWSKI, R. (1991): Przykłady wpływu wierzeń religijnych na działalność gospodarczą człowieka. *Geografia w szkole*, XLIV., 4, 209-213.
- DUÉ, A. - LABOA, J. M. (1998): Obrazový atlas dějin křesťanství. Portál, Praha, 322 s.
- DURKHEIM, E. (1915): The Elementary Forms of the Religious Life. George Allen&Unwin, London.
- EHLERS, E. (1992): The City of the Islamic Middle East. In: Ehlers, E. (ed.): Modelling the City - Cross Cultural Perspectives. Colloquium Geographicum, Band 22, 89-107.
- EISENSTADT, S. N. (1967): The Protestant Ethic Thesis in Analytical and Comparative Context. *Diogenes*, 59, 25-56.
- ELIADE, M. (1959): The Sacred and the Profane: the Nature of Religion. Harcourt, Brace and World, New York.

- ELIADE, M. (1960): Myths, Dreams and Mysteries. Harvill Press, London.
- ELIADE, M. (1995): Dejiny náboženských predstáv a ideí I. Od doby kamennej po eleusínske mystériá. Agora, Bratislava, 398 s.
- ELIADE, M. (1997a): Dejiny náboženských predstáv a ideí II. Od Gautamu Buddha po víťazstvo kresťanstva. Agora, Bratislava, 424 s.
- ELIADE, M. (1997b): Dejiny náboženských predstáv a ideí III. Od Muhammada po reformy. Agora, Bratislava, 294 s.
- FEKETE, Š. (1947): Vznik, rozloženie a význam slovenských pútnických miest. (Príspevok ku kultúrnej geografii Slovenska). *Národopisný sborník*, 8, 125-144.
- FELLMANN, J. - GETIS, A. - GETIS, J. (1997): Human Geography. Landscapes of Human Activities. McGraw Hill, San Francisco, 545 s.
- FICKELER, P. (1947): Grundfragen der Religionsgeographie. *Erdkunde*, 1, 121-144.
- FILIPI, P. (1998): Křesťanstvo. Historie, statistika, charakteristika křesťanských církví. CDK Brno, 195 s.
- FILIPI, P. (2000): Církev a cirkve. Kapitoly z ekumenické eklesiologie. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno, 187 s.
- FISCHER, E. (1956): Some Comments on a Geography of Religions. *Annals of the Association of American Geographers*, 46, 1-246.
- FRANCAVIGLIA, R. V. (1971): The cemetery as an evolving cultural landscape. *Annals of the Association of American Geographers*, 61, 501.
- FRANEK, J. (1993): Judaizmus. Archa, Bratislava, 216 s.
- FRANKIELOVÁ, S. S. (1999): Křesťanství. Cesta spásy. Prostor, Praha, 191 s.
- FRANZEN, A. (1992): Malé církevní dejiny. Zvon, Praha, 333 s.
- FRICK, H. (1943): Regionale Religionskunde. Georeligiöse Erwägungen zum Zusammenhang zwischen Boden und Religion. *Zeitschrift für Geopolitik*, 20, 281-291.
- FRIEDRICH, E. (1917): Religionsgeographie Chiles. *Petermanns Geographische Mitteilungen*, 63, 183-186.
- FRÖHLICH, R. (1999): Dva tisíce let dějin církve. Vyšehrad/Herder, Praha, 303 s.
- FUKUYAMA, F. (1995): Konfuzius und Marktwirtschaft. Der Konflikt der Kulturen. Kindler, München.
- GAJDAROVÁ, A., MLÁDEK, J. (1993): Vybrané priestorové črty religioznej štruktúry obyvateľstva Slovenska. In: Očovský, Š., Volná, A. eds. Populačné zdroje regionálneho rozvoja Slovenska Bratislava (Slovenská geografická spoločnosť a Slovenská štatistická a demografická spoločnosť), pp.17-25.
- GAY, J. D. (1971): The geography of religion in England. London (Gerald Duckworth).
- GEBEL, W. (1922): Der Islam - die Religion der Wüste. Beihefte z.d. Jahresberichten d. Schlesischen Gesellschaft für vaterländische Kultur. Breslau, pp. 104-133.
- GERKA, M. (ed.) (1999): Pravoslávny kalendár 2000. Metropolitná rada Pravoslávnej cirkvi na Slovensku, Prešov, 160 s.
- GIDDENS, A. (1999): Sociologie. Argo, Praha, 595 s.
- GOJDA, M. (2000): Archeologie krajiny. Academia, Praha, 238 s.
- GUALTIERI, A. R. (1983): Landscape, Consciousness and Culture. *Religious Studies*, 19, Cambridge, 161-174.
- GUMANOVÁ, M. (1994): Religiozna geografia okresu Vranov nad Topľou. Diplomová práca napísaná pod vedením R. Matloviča. PdF UPJŠ Prešov, 43 s. + príl.
- GURR, T. R. (1993): Minorities at Risk: a Global View of Ethnopolitical Conflict. United States Institute of Peace Press, Washington D.C.
- GURR, T. R. - HARFF, B. (1994): Ethnic Conflict in World Politics. Boulder, San Francisco.

- HAHN, H. (1952): Geographie und Konfession. Ein Beitrag zur Sozialgeographie des Tecklemburger Landes. *Berichte z.d. Landeskunde*, 11, 1-20.
- HALAGA, O. R. (1947): Slovanské osídlenie Potisia a východoslovenskí gréckokatolíci. *Práce Historického odboru "Svojiny" - východoslovenského kultúrneho spolku*, I., Košice (Svojina).
- HALBWACHS, M. (1997): Pôvod náboženského vedomia podľa E. Durkheima. Chronos, Bratislava, 107 s.
- HAMNETT, C. (1987): The church's many mansions: the changing structure of the Church Commissioners' land and property holdings. *Transactions, Institute of British Geographers*, NS 12, 465-481.
- HANUS, L. (1995): Kostol ako symbol. Lúč, Bratislava, 384 s.
- HANUŠIN, J., HUBA, M., IRA, V., KLINEC, I., PODOBA, J., SZÖLLÖS, J. (2000): Výkladový slovník termínov z trvalej udržateľnosti. STUŽ SR, Bratislava, 158 s.
- HANUŠOVSKÁ, L. (2001): Arabsko-izraelský konflikt v geograficko-politickom kontexte. Diplomová práca. KGaG FHPV PU Prešov, 82 s.
- HARGROVE, E. C. (ed.) (1986): Religion and environmental ethics. Athens (University of Georgia Press).
- HARVEY, D. (1979): Monument and myth. *Annals of the Association of American Geographers*, 69, 362-381.
- HELLER, J. (1988): Staroveká náboženstvá. Kalich, Praha, 440 s.
- HELLER, J., MRÁZEK, M. (1988): Nástin religionistiky. Praha (Kalich).
- HELLPACH, W. (1951): Grundriss der Religionspsychologie. Enke, Stuttgart.
- HERSHKOWITZ, S. (1987): Residential segregation by religion: a conceptual framework. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, 78, 44-52.
- HINNELLS, J. R. (ed.) (1984): The Penguin Dictionary of Religions. Penguin Books, London, 550 s.
- HLINICKÝ, J. - POLOHOVÁ, B. (1998): Sakrálne objekty v životnom prostredí. *Životné prostredie*, XXXII, 2, 88-93.
- HORYNA, B. (1994): Úvod do religionistiky. Praha (Oikoymenh).
- HOUSTON, J. (1978): The concepts of "place" and "land" in the Judaeo-Christian tradition. In: Ley, D., Samuels, M. (eds.): *Humanistic Geography*. Croom Helm, London, s. 224-237.
- HRABAL, F.R. (ed.) (1998): Lexikon náboženských hnutí, sekt a duchovných spoločností. CAD Press Bratislava, 516 s.
- HROMÁDKA, J. (1933): Zemepis okresu bratislavského a malackého. I. a II., Nakl. učiteľstva, Bratislava, 212 + 274 s.
- HROMÁDKA, J. (1934): Zemepis Oravy. Nakl. učiteľstva, Bratislava.
- HROMÁDKA, J. (1943): Všeobecný zemepis Slovenska. In Novák, L., ed. *Slovenská vlastiveda I*. Bratislava (SAVU), pp. 83-332.
- HROMÁDKA, J. (1949): Priručka zemepisu Československej republiky. Štátne nakladateľstvo, Bratislava, 260 s.
- HRUŠOVSKÝ, F. (1939): Slovenské dejiny. Matica slovenská, Turčiansky sv. Martin, 448 s.
- HUDÁK, J. (1984): Patrocínia na Slovensku. Bratislava.
- HULTKRANTZ, A. (1966): An ecological approach to religion. *Ethnos*, 31, 131-150.
- HULTKRANTZ, A. (1974): Ecology of Religion, its scope and methodology. *Review of Ethnology*, 4, 1-15.
- HULTKRANTZ, A. (1987): Ecology. In: Eliade, M. (ed.): *The Encyclopedia of Religion*. Vol. 4, Macmillan, New York, s. 581-585.
- HUMPHREY, C. - VITEBSKY, P. (1998): Architektura sakralna. Muza SA, Warszawa, 183 s.
- HUNTINGTON, E. (1945): Mainsprings of Civilization. Wiley, New York.
- HUNTINGTON, S. P. (1993): The Clash of Civilizations? *Foreign Affairs*, 72, 3, 22-49.
- HUNTINGTON, S. P. (2001): Sřet civilizací. Rybka publishers, Praha, 447 s.

- CHALOUPECKÝ, V. (1928): Slovenské dieceze a tak řečená apoštolská práva. *Bratislava*, 2, č. 1, 1-69.
- CHALOUPECKÝ, I. (1992): Archívy katolíckej cirkevnej správy na Slovensku. *Slovenská archivistika*, 27, 1, 14-29.
- IMBRIGHI, G. (1961): Lineamenti di geografia religiosa. Editrice Studium, Roma, 171 s.
- IRA, V. (1996): Etnická a religiózna štruktúra obyvateľstva východného Slovenska a percepcia etnických a religióznych napätí. *Geografický časopis*, 48, 13-34.
- IRA, V. - SZÖLLÖS, J. (2000): Regionálna diferenciácia zborov Bratskej jednoty baptistov v SR. In: Poláčik, Š. (ed.): *Atlas cirkví, náboženských spoločností a religiozity Slovenska*. Chronos, Bratislava, s. 52-53.
- ISAAC, E. (1959a): The Citron in the Mediterranean: a study in religious influences. *Economic Geography*, 35, 71-78.
- ISAAC, E. (1959b): Religion, landscape and space. *Landscape*, 9, 14-18.
- ISAAC, E. (1962): On the Domestication of Cattle. *Science*, vol. 137, No. 3525, 195-204.
- ISAAC, E. (1965): Religious geography and the geography of religion. In *Man and the Earth*. University of Colorado Studies, Series in Earth Sciences, 3, Boulder (University of Colorado Press), s. 1-14.
- IŠTOK, R. (1997): Štát na politickej mape sveta. Politickogeografické a geopolitické aspekty. *Geografické práce*, VII., 1, PU Prešov, 170 s.
- IŠTOK, R. - MATLOVIČ, R. (1993): Vplyv náboženstva na politický systém v politicko-geografickom kontexte. *Medzinárodné otázky*, 2, 1-2, 139-147.
- IVANIČKA, K. (1999): Slovensko - genius loci. Eurostav, Bratislava, 156 s.
- JACKOWSKI, A. (1987a): Wybrane problemy turystyki pielgrzymkowej. *Zeszyty Naukowe UJ, Prace Geograficzne UJ*, z. 68, UJ Kraków, s. 69-86.
- JACKOWSKI, A. (1987b): Turystyka pielgrzymkowa w krajach islamu. *Zeszyty Naukowe UJ, Prace Geograficzne UJ*, z. 70, UJ Kraków, s. 147-166.
- JACKOWSKI, A. (1991): Zarys geografii pielgrzymek. *Zeszyty Naukowe UJ, Prace Geograficzne UJ*, z. 85, UJ Kraków, 230 s.
- JACKOWSKI, A. (1998): Pielgrzymowanie. Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław, 311 s.
- JACKOWSKI, A. - SOLJAN, I. - BILSKA, E. (1997): Geografia religii - problemy badawcze, perspektywy rozwoju. In: Domański, B. - Jackowski, A. (eds.): *Geografia - Człowiek - Gospodarka*. UJ Kraków, s. 85-94.
- JACKOWSKI, A. - SOLJAN, I. - BILSKA-WODECKA, E. (1999): Religie świata. Szlaki pielgrzymkowe. Wielka encyklopedia geografii świata, tom XV. Kurpisz, Poznań, 360 s.
- JĘDRZEJCZYK, D. (2001): Wprowadzenie do geografii humanistycznej. UW, Warszawa, 143 s.
- JOHNSTON, R. J. - GREGORY, D. - PRATT, G. - WATTS, M. (2000): *The Dictionary of Human Geography*. Blackwell, Oxford, 958 s.
- JORDAN, T. G. (1973): *The European culture area*. Harper and Row, New York.
- JORDAN, T. G. - ROWNTREE, L. (1990): *The Human Mosaic; a Thematic Introduction to Cultural Geography*. Harper and Row, New York.
- KAČUR, I. (1967): Stručný přehľad histórie pravoslávnej cirkvi v bývalom Uhorsku a Československu. PBF Prešov, 178 s.
- KALESNÝ, F. (1981): Habáni na Slovensku. Tatran, Bratislava.
- KALIBOVÁ, K. (1990): Plánované rodičovství v zemích islámu. *Demografie*, 32, 1, 88-89.
- KANDRÁČOVÁ, V. (1996): Formovanie územnej organizácie gréckokatolíkov na Slovensku. *Geografické informácie*, 4, 75-80.
- KANDRÁČOVÁ, V. - MICHAELI, E. (1998): Ľubotice. OcÚ Ľubotice, 116 s.
- KANOVSKÝ, M. (1999): Sémantika náboženstva a jej kognitívne základy. Aplikácia na príklade austrálskych aborigénnych náboženstiev. *Religio*, 7, 2, 145-176.
- KASCHE, G. (1795): *Ideen über religiöse Geographie*. Lübeck.

- KEDEN, J. (ed.) (1990): Takzvané mládežnícké sekty a okultná vlna. Lúč, Bratislava, 182 s.
- KEHRER, G. (1997): Wprowadzenie do socjologii religii. Nomos, Kraków, 187 s.
- KELLER, J. (ed.) (1988a): Zarys religioznawstwa. WMON, Warszawa, 598 s.
- KELLER, J. (ed.) (1988b): Zarys dziejów religii. Iskry, Warszawa, 815 s.
- KIELCZEWSKA-ZALESKA, M. (1972): Geografia osadnictwa. PWN Warszawa, 240 s.
- KIRSTE, R. - SCHULTZE, H. - TWORUSCHKA, U. (1998): Święta wielkich religii. Kalendarz międzyreligijny. Verbinum, Warszawa, 127 s.
- KISELEV, G. S. (ed.) (1986): Tradicionnyje i sinkretičeskije religii Afriki. Nauka Moskva, 588 s.
- KIŠŠ, I. (1993): K otázke teologického zdôvodnenia ekologickej etiky. In: Holečko, M. (ed.): Etika, ekuména, ekológia. Zborník z I. konferencie v Nitre. Národné osvetové centrum, Bratislava, s. 29-35.
- KI-ZERBO, J. (1997): Religionen und Natur. Mannigfache Betrachtungen. In: *Naturopa*, No. 83, Centre Naturopa, Strasbourg, s. 19-20.
- KNIFFEN, F. B. (1967): Necrogeography in the United States. *Geographical Review*, 57, 426-427.
- KNIFE, D. M. (1997): Hinduizmus. Experimenty s posvätným. Prostor, Praha, 228 s.
- KOHAK, E. (1998): Zelená svatozář. Kapitoly z ekologickej etiky. Slon, Praha.
- KOCH, W. (1998): Evropská architektura. Ikar, Praha, 551 s.
- KOLEKTÍV (1992): Grécko. Baedeker. Turistický sprievodca. Gemini, Bratislava, 634 s.
- KOLEKTÍV (1996): Sakrálna architektúra na Slovensku. KT, Komárno, 210 s.
- KOLEKTÍV (1998): Kronika kresťanství. Fortuna Print, Praha, 462 s.
- KOMOROVSKÝ, J. (1994): K otázke antropogeografie náboženstva. *Slovenský národopis*, 42, 1, 67-72.
- KOMOROVSKÝ, J. a kol. (1996): Religionistika a náboženská výchova. Terminologický a výkladový slovník. F. R. & G, Bratislava, 419 s.
- KONG, L. (1990): Geography and religion: trends and prospects. *Progress in Human Geography*, 14, 3, 355-371.
- KONG, L. (1996): The Commercial Face of God: Exploring the Nexus between the Religious and the Material. *Geographia Religionum*, Bd. 10, Reimer, Berlin, 123-141.
- KÓNYA, P. (1997): Dejiny židov na východnom Slovensku v kontexte celoeurópskeho vývinu. Metodické centrum, Prešov, 78 s.
- KÓNYA, P. (2000): Prešov, Bardejov a Sabinov počas protireformácie a protihabsburských povstaní. *Acta Collegii Evangelici Prešovensis*, VI., BÚ VD ECAV Prešov, 225 s.
- KOREC, J. Ch. (1994): Cirkev v dejinách Slovenska. Lúč, Bratislava, 799 s.
- KOVAČEVIČOVÁ, S. (1998): Imigračné a emigračné cesty židov na Slovensko a spolunažívanie s prostredím. Skarbek, J. (ed.): Samoidentyfikácia menšiny a národných i religijných w Európe Środkowo-wschodniej. Problematyka atlasowa. Instytut Europy Środkowo-wschodniej, Lublin, s. 60-78.
- KOVAČOVIČOVÁ-PUŠKÁROVÁ, B. - PUŠKÁR, I. (1971): Derevnjani cerkvi schidnogo obrjadu na Slovaččini. *Naukovij zbirnik Muzeju ukrajinskoj kulturi v Svidniku*, 5, SPN Bratislava-Prešov, 519 s.
- KREUTZ, A. (1998): The Vatican and the Palestinian-Israeli Conflict: the Struggle for the Holy Land. In: Kmiecinski, J. (ed.): Religia jako czynnik porozumienia i konfliktów społecznych. *Eastern Review*, t. 3., ŁTN Łódź, s. 31-44.
- KRINDAČ, A. D. (1992): Geografija religii kak naučnoje napravlenije. *Izvestija RAN*, ser. geografičeskaja, 3, 63-69.
- KRIVÝ, V. (2001): Hodnotové orientácie a náboženské prejavy slovenskej verejnosti v 90. rokoch. *Sociológia*, 33, 1, 7-45.
- KRIŽKO, P. (1897): Stredoveké národnostné pomery na Slovensku. *Sborník Muzeálnej slovenskej spoločnosti*, 2, 153-177.
- KRUPA, V. a kol. (1999): Geopolitické špecifiká regiónov sveta. Afrika a Ázia. UK Bratislava, 248 s.

- KRYVELJOV, I. A. (1981a): Dějiny náboženství I. Mladá fronta, Praha, 361 s.
- KRYVELJOV, I. A. (1981b): Dějiny náboženství II. Mladá fronta, Praha, 461 s.
- KÜNG, H. (2000): Světový étos pro politiku a hospodářství. Vyšehrad, Praha, 368 s.
- LANCASTER, B. (2000): Judaizmus. Media klub, Bratislava, 207 s.
- LAWSON, E. T. (1999): Náboženství Afriky. Prostor, Praha, 141 s.
- LEITNER, W. (1988): Stadtgeographische Probleme aus religionsgeographischer Sicht. In: Rinschede, G. - Rudolph, K. (eds.): Beiträge zur Religion/Umwelt-Forschung II. *Geographia Religionum*, Band 7, Dietrich Reimer Verlag Berlin, s. 99-112.
- LEVINE, G. J. (1986): On the geography of religion. *Transactions Institute of British Geographers*, New Series, 11, 7, 428-440.
- LISICKÝ, M. J. (1995): Európanstvo v ochrane prírody. *Životné prostredie*, 29, 4, 173-176.
- LIVINGSTONE, D. (1998): Geography and the natural theology imperative. In: Aay, H. - Griffioen, S. (eds.): Geography and worldview: a Christian reconnaissance. University Press of America, Lanham, s. 1-17.
- LOCHMAN, J. M. (1994): Bible jako zdroj ekologickej krize? *Křesťanská revue*, 61, 8, 201-205.
- LOJDA, M. (1999): Problém nových náboženských hnutí v Európe. *Ročenka Ústavu pre vzťahy štátu a cirkvi* 1998, s. 125-130.
- LUKNIŠ, M. (1946): Jakubiany. *Sborník prác Prirodovedeckej fakulty SU v Bratislave*, sv. XIV., Práce Geografického ústavu č. 2., Bratislava, 66 s.
- MacDONALD, K. (1990): Mechanisms of sexual egalitarianism in Western Europe. *Ethology & Sociobiology*, 11, 195-237.
- MAGOCSI, P. R. (1994): Rusíni na Slovensku. Rusínska obroda Prešov, 214 s.
- MAGOCSI, P. R. (2000): Východní Slovania v Karpatoch. ZIS, Bratislava, 23 s.
- MAJTÁN, M. (1996): Z lexiky slovenskej toponymie. Veda, Bratislava, 191 s.
- MACHÁČKOVÁ, L. - DOJČAR, M. (2000): Registrované cirkvi a náboženské spoločnosti v Slovenskej republike v r. 1999. *Ročenka Ústavu pre vzťahy štátu a cirkvi* 1999, ÚVŠC Bratislava, s. 11-27.
- MALHERBE, M. (1995): Religie ľudskosti. Znak, Kraków, 311 s.
- MALSHE, P. T. - GHODE, S. K. (1989): Panharpur: a study in geography of religion. *Transactions of the Institute of Indian Geographers*, 11, 46-62.
- MARETTA, J. (2000): Porovnávací veda náboženská a základy ekumenizmu. Petra a Spolok biskupa Petra Pavla Gojdiča, Prešov, 94 s.
- MARGUL, T. (1986): Religia a przerwien i krajobraz. Skrypty Uczelniane nr. 526, Instytut Religioznawstwa, Uniwersytet Jagielloński, Kraków, 144 s.
- MARIOT, P. (1995): Régióny religiozity obyvateľstva SR. In Zborník príspevkov z 5. demografickej konferencie. Fenomén etnicity a náboženstva v demografii strednej Európy. Bratislava (Slovenská štatistická a demografická spoločnosť), pp. 87-97.
- MARKHAM, S. I. (ed.) (1996): A World Religions Reader. Blackwell Publishers Ltd., Cambridge.
- MARKOVÁ, D. (1987): Populační otázka v současné Indii. *Demografie*, 29, 3, 270-274.
- MARSINA, R. (1995): Začiatky cirkevnej organizácie na Slovensku: od prelomu 8. a 9. stor. až do zač. 11. storočia. *Slovenská archivistika*, 30, 2, 113-126.
- MARTINKA, J. (1955): Jubilejná spomienka geografickej tvorby na vysokých školách Slovenska. *Geografický časopis*, 7, 110-114.
- MARYAŃSKI, A. (1994): Narodowości świata. PWN, Warszawa, 173 s.
- MATLOVIČ, R. (1992a): Náboženská štruktúra obyvateľstva. *Geografické rozhledy*, vol. 2, č.1, s.11-13.
- MATLOVIČ, R. (1992b): Evanjelici na Slovensku. *Evanjelický posol spod Tatier*, č.27/1992, s. 212-213.
- MATLOVIČ, R. (1993a): Religiozna geografia. Metodické centrum, Prešov, 61 s.

- MATLOVIČ, R. (1993b): Príspevok k vývinu národnostnej a konfesionálnej štruktúry obyvateľstva Prešova. In: Národnostní problémy v historii měst. Muzeum Prostějovska, Prostějov, s. 203-209.
- MATLOVIČ, R. (1994): Religióznogeografická problematika vo vyučovaní regionálnej geografie Slovenska. In Hofmann, E., ed. Postavení regionální geografie České republiky a Slovenské republiky v rámci nových podmínek rozvoje. Sborník z konference. Brno (Pedagogická fakulta MU), pp. 18-21.
- MATLOVIČ, R. (1995a): Formovanie územnej organizácie evanjelikov a.v. na Slovensku. *Acta Facultatis Paedagogicae Universitatis Šafarikanae, Prirodné vedy*, 26, 210-232.
- MATLOVIČ, R. (1995b): Historickogeografický pohľad na cirkevnú územnú organizáciu evanjelikov a.v. na východnom Slovensku v 1. pol. 19. storočia. In: Kónya, P.; Káša, P. (eds): Eliáš Ladiver a Michal Greguš - osobnosti a ich dielo v obraze doby. PVT Prešov, s. 157-164.
- MATLOVIČ, R. (1996a): Entwicklungsetappen der territorialen Verwaltungsorganisation der Ev. Kirche A.B. auf dem Boden der Slowakei. In Schwarz, K., Švorc, P., eds. Die Reformation und ihre Wirkungsgeschichte in der Slowakei. *Studien und Texte zur Kirchengeschichte und Geschichte*. Reihe II, Band 14., Wien (Evangelischer Presseverband), pp. 223-236.
- MATLOVIČ, R. (1996b): Vybrané kapitoly z regionálnej geografie Slovenskej republiky. Obyvateľstvo a sídla. Metodické centrum, Prešov, 83 s.
- MATLOVIČ, R. (1997a): Vývinové tendencie geografie religii. *Geografický časopis*, 49, 3-4, 231-241.
- MATLOVIČ, R. (1997b): Transformácia religióznej štruktúry obyvateľstva okresu Vranov nad Topľou v 20. storočí vo svetle koeficientu konvergencie. In: Kónya, P. - Matlovič, R. (eds.): Obyvateľstvo Karpatskej kotliny I. Universum Prešov, s. 171-177.
- MATLOVIČ, R. (1998): Development of Church Territorial Organisation of Evangelics, Augsburg Confession, in Slovakia. In: Skarbek, J. (ed.): Samoidentyfikacja mniejszości narodowych i religijnych w Europie Środkowo-wschodniej. Problematyka atlasowa. Instytut Europy Środkowo-wschodniej, Lublin, s. 50-59.
- MATLOVIČ, R. (2000a): The Current Religious Composition of the Population of Prešov. In: A Guide to Sacred Sightseeing and Ecclesiastical Life of Prešov. Universum, Prešov, s. 152-153.
- MATLOVIČ, R. (2000b): Sakralizacja - cząstkowy proces transformacji przestrzeni miejskiej miasta postkomunistycznego na przykładzie Preszowa. In: Jażdżewska, I. (ed.): Miasto postsocjalistyczne - organizacja przestrzeni miejskiej i jej przemiany. UŁ a ŁTN Łódź, s. 121-128.
- MATLOVIČ, R. (2001): Pútnické miesta ako perspektívne lokality cestovného ruchu na Slovensku. In: Gúčík, M. (red.): Kultúra a cestovný ruch. EF UMB Banská Bystrica, s. 92-95.
- MATLOVIČ, R. - IŠTOK, R. (1998): Východokarpatský región a formovanie jeho duchovnej a kultúrnej diverzity. *Životné prostredie*, 32, 2, 98-103.
- MATLOVIČ, R. - KANDRÁČOVÁ, V. - MICHAELI, E. (1998): Trasy za poznaním Slovenska. ATA, Prešov, 500 s.
- MATULNÍK, J. (1998): Pokles pôrodnosti na Slovensku. Sociologická perspektiva. FH TU Trnava, 161 s.
- MATUŠÍK, B. (1937): Pohyb národnosti a náboženstvo v Turci za posledných sto rokov. *Sborník Muzeálnej slovenskej spoločnosti*, 31, 34-57.
- MELNÍKOVÁ, M. (1995): O stave cirkevnej organizácie na Slovensku začiatkom 16. storočia. *Slovenská archivistika*, 30, 2, 127-140.
- MENCL, V. (1938): Středověká města na Slovensku. Práce Učené společnosti Šafaříkovy v Bratislavě, sv. 26, Bratislava, 230 s.
- MÍČIAN, I. (1984): The analysis and comparison of the selected conceptions of geographical science system. *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae, Geographica*, 24, 41-54.

- MIKOS, K. (1988): Geografia religii w perspektywie historycznej. *Zeszyty Naukowe UJ, Studia religioznologiczne*, 19, Kraków (UJ), pp. 49-66.
- MOLTMANN, J. (1999): Bůh ve stvoření. Ekologická nauka o stvoření. CDK Vyšehrad, Praha, 287 s.
- MORAVČÍKOVÁ, M. - CIPÁR, M. (1998): Religiozita na Slovensku. Demografická štúdia. *Ročenka Ústavu pre vzťahy štátu a cirkvi* 1997, s. 124-139.
- MORAVČÍKOVÁ, M. - CIPÁR, M. (2000): Korelačné vzťahy religiozity a sociálno-patologických javov vo vybraných regiónoch Slovenska. *Ročenka Ústavu pre vzťahy štátu a cirkvi* 1999, s. 135-148.
- MORAVČÍKOVÁ, M. - VALOVÁ, E. (eds.) (2000): Sekty, kultury a nová religiozita v pluralitnej spoločnosti. Ústav pre vzťahy štátu a cirkvi, Bratislava, 100 s.
- MÖLLENBERG, G. H. (1986): Indianische Stammesreligionen. In: Klöcker, M. - Tworuschka, U. (eds.): Umwelt. Ethik der Religionen. Bd. 5., Kösel, Köln, s. 141-153.
- MUKERJEE, R. (1961): Ways of dwelling in the communities of India. In: Theodorson, G.A. (ed.): Studies in Human Ecology. Harper and Row, New York, pp. 390-401.
- MULÍK, P. (ed.) (1998): Prehľad registrovaných cirkví a osobnosti náboženského života v Slovenskej republike. Ústav pre vzťahy štátu a cirkvi, Bratislava, 55 s.
- MULÍK, P. - BEDNÁRIK, F. (1998): Databáza neregistrovaných cirkví a náboženských spoločenstiev v SR. *Ročenka Ústavu pre vzťahy štátu a cirkvi* 1997, s. 90-123.
- MÜLLER, Z. (1997): Islám - historie a současnost. NS Svoboda, Praha, 190 s.
- MÜNZ, T. (1992): Kresťanstvo a ekologická kríza. *Vesmír*, 71, 3, 150-152.
- NAISBITT, J. - ABURDENOVÁ, P. (1992): Megatrendy 2000. Bradlo, Bratislava.
- NEMEC, M. (1997): Vybrané kapitoly z cirkevného práva. Vydavateľské oddelenie PF UK Bratislava, 141 s.
- O'BRIEN, J. - PALMER, M. (1994): Weltatlas der Religionen. Dietz, Bonn.
- OČOVSKÝ, Š. (1992): Princípy geografického štúdia religioznej problematiky. In Zborník referátov z X. zjazdu Slovenskej geografickej spoločnosti pri SAV. Bratislava (GÚ SAV), pp. 138-148.
- OČOVSKÝ, Š. (1993): Vývoj religioznej štruktúry obyvateľstva na Slovensku. *Geografický časopis*, 45, 163-181.
- OČOVSKÝ, Š. (1996): Änderungen der religiösen Struktur der Bevölkerung in der Slowakei im 20. Jahrhundert. *Geographia Religionum*, Bd. 10, Reimer, Berlin, s. 21-42.
- OVERMYER, D. L. (1999): Náboženství Číny. Prostor, Praha, 178 s.
- PACIONE, M. (1991): The Church Urban Fund: a religio-geographical perspective. *Area*, 23, 101-110.
- PARK, Ch. C. (1994): Sacred Worlds. An Introduction to Geography and Religion. Routledge, London-New York, 332 s.
- PASTOR, K. (1994a): Religiozita ako demografický faktor. *Slovenská štatistika a demografia*, 4, 1, 13-23.
- PASTOR, K. (1994b): Výpovedná hodnota štatistických údajov o religiozite. *Demografie*, 3, 173-178.
- PATURI, F. R. (1993): Kronika techniky. Fortuna Print, Bratislava, 656 s.
- PAVLINCOVÁ, H. a kol. (1994): Slovník - judaizmus, křesťanství, islám. Mladá fronta, Praha, 470 s.
- PAVLISKOVÁ, M. (2001): Časopriestorové zmeny religioznej funkcie Prešova. Diplomová práca napísaná pod vedením R. Matloviča. FHPV PU Prešov, 181 s.
- PAWLUCZUK, W. (1998): Konflikty w łonie kościoła prawosławnego na Ukrainie. In: Kmiecinski, J. (ed.): Religia jako czynnik porozumienia i konfliktów społecznych. *Eastern Review*, t. 3., ŁTN Łódź, s. 55-64.
- PEDRESCHI, L. (1966): Aspetti geografici di alcuni centri religiosi italiani. *Bollettino della Societa Geografica Italiana*, ser. IX., 7, 333-443.
- PETRÍK, J. (1969): Kapitoly z domácich cirkevných dejín. Bratislava.
- PIETRASIAK, M. (1998): Sytuacja wyznaniowa w Wietnamie. In: Kmiecinski, J. (ed.): Religia jako czynnik porozumienia i konfliktów społecznych. *Eastern Review*, t. 3., ŁTN Łódź, s. 193-198.

- PLIT, F. (1999): Geografia religii (artykuł dyskusyjny). *Geografia w szkole*, LII., 1, 13-15.
- PODHORSKÝ, F. (1996): Religiozita a religiózna štruktúra obyvateľov miest Slovenska. *Geografické informácie*, 4, 71-74.
- PODHORSKÝ, F. (1997): Religiózna štruktúra obyvateľstva regiónov slovensko-českého pohraničia. In: Mariot, P. - Mikulík, O. (eds.): Podobnosti a rozdiely vo vývoji SR a ČR po rozdelení Českej a slovenskej federatívnej republiky. GÚ SAV Bratislava, s. 91-96.
- PODHORSKÝ, F. (1998): Mestá Slovenska nad 20 000 obyvateľov - ich religiozita a religiózna štruktúra obyvateľstva. In: Podobnosti a rozdiely vývoje miest ČR a SR po roce 1990. Sborník 2. česko-slovenského akademického semináře, Brno, s. 35-42.
- PODHORSKÝ, F. (1999): Religiousness and religious structure of rural population in Slovakia on example of chosen areas. *Geographica Slovenica*, 31, 178-188.
- PODHORSKÝ, F. (2000): Typizácia miest Slovenska podľa religiozity a podielu rímskokatolíckych veriacich. *Geografické štúdie - Geographical Studies*, 7, UKF Nitra, s. 248-258.
- POLÁČIK, Š. (1996): Diverzifikovanosť religióznej štruktúry Slovenska (rok 1991). *Acta Facultatis Rerum Naturalium, Universitatis Comenianae, Geographica*, 39, 183-193.
- POLÁČIK, Š. (1998a): The Main Aims of the Atlas of Religiousness in Slovakia. In: Skarbek, J. (ed.): Samoidentyfikacja mniejszości narodowych i religijnych w Europie Środkowo-wschodniej. Problematyka atlasowa. Instytut Europy Środkowo-wschodniej, Lublin, s. 34-38.
- POLÁČIK, Š. (1998b): The Main Signs of Spatial Differentiation in Religiousness in Slovakia. In: Skarbek, J. (ed.): Samoidentyfikacja mniejszości narodowych i religijnych w Europie Środkowo-wschodniej. Problematyka atlasowa. Instytut Europy Środkowo-wschodniej, Lublin, s. 39-49.
- POLÁČIK, Š. (ed.) (2000): Atlas cirkví, náboženských spoločností a religiozity Slovenska. Chronos, Bratislava.
- POOLE, M. - BOAL, F. W. (1973): Religious residential segregation in Belfast in mid-1969; a multi-level analysis. In: Clarke, B.D. - Gleeve, M.B. (eds.): Social Patterns in Cities. Institute of British Geographers Special Publication, 5, London, 1-40.
- POTEMRA, A. (1961): Ruthenians in Slovakia and the Greek Catholic Diocese of Prešov. *Slovak Studies*, I., Roma, 199-220.
- PUČKOV, P. I. (1975): Sovremennaja geografia religij. Nauka, Moskva, 127 s.
- PUČKOV, P. I. (1978): Zeměpis soudobých náboženství. SPVC MK ČSR Praha, 127 s.
- PUTNA, M. C. (1999): Křesťané na východě, křesťanský Východ - kapitola z kulturní geografie. *Souvislosti*, 39, 1, 6-21.
- RAEPPER, W. - SMITH, L. (1998): Myslenie západnej civilizácie. Návrat domov, Bratislava, 391 s.
- RATKOŠ, P. (1980): Problematika kolonizácie na valašskom práve na území Slovenska. *Historické štúdie*, XXIV., 181-220.
- REINFUSS, R. (1992): Związki kulturowe po obu stronach Karpat w rejonie Łemkowszczyzny. In: Czajkowski, J. (ed.): Łemkowie w historii i kulturze Karpat. I., Rzeszów, s. 167-182.
- RELE, J. R. - KANITHAR, T. (1977): Fertility differentials by religion in greater Bombay, role of explanatory variables. In: Ruzicka, L.T. (ed.): The Economic and Social Supports for High Fertility. Australian National University, Canberra, s. 371-384.
- RIEDL, U. (1991): Integrierter Naturschutz. Notwendigkeit des Umdenkens, normativer Begründungszusammenhang, konzeptioneller Ansatz. ILN TU, Hannover, 303 s.
- RINSCHÉDE, G. (1999): Religionsgeographie. Westermann, Braunschweig, 272 s.
- RINSCHÉDE, G. - VOSSEN, J. (eds.) (1996): Beiträge zur Religionsgeographie. *Geographia Religionum*, Bd. 10., Reimer, Berlin.
- RITOMSKÝ, A. (1993a): Náboženské vyznania na Slovensku (socio-štatistická analýza). *Verbum*, 4, 230-235.
- RITOMSKÝ, A. (1993b): Konfesijné typy obcí na Slovensku. *Obecné noviny*, 29-30, s. 21-23.
- ROBERSON, R. G. (1998): Chrześcijańskie kościoły wschodnie. Homini, Bydgoszcz, 282 s.
- ROBERTSON, R. (1987): Economics and Religion. In: Eliade, M. (ed.): Encyclopedia of Religion. Vol. 5., Macmillan, London, s. 1-11.
- ROGERS, A. (1994): Lidé a kultury. Nakladatelský dum, Praha, 256 s.
- ŘÍČAN, R. - MOLNÁR, A. (1989): 12 století církevních dějin. Kalich, Praha, 537 s.
- SABADOŠOVÁ, E. (1992): Malá sakrálna architektúra. In: Dedičstvo otcov. Rozhlady po kultúre a umení. MO MS Ružomberok, s. 69-71.
- SABOLOVÁ, B. (2000): Vývin cirkevnej územnej organizácie rímskokatolíckej cirkvi na Slovensku. Diplomová práca napísaná pod vedením R. Matloviča. KGaG FHPV PU Prešov, 68 s. + príloha.
- SCHWIND, M. (1975): Über die Aufgaben der Religionsgeographie. In: Schwind, M., ed. Religionsgeographie. Wege der Forschung, 397. Darmstadt (Wissenschaftliche Buchgesellschaft), pp. 1-29.
- SEBERÍNI, D. (1998): Dialóg o ekuménii. Dobré slovo, Banská Bystrica, 268 s.
- SEMPLE, E. C. (1911): Influences of geographic environment: on the basis of Ratzel's system of anthropogeography. London (Constable and Co.).
- SEROVA, I. (1998): Cerkov i vojna v Čečne: k probleme učastija religioznych dejatelej v processe uregulirovanija čečenskogo konflikta. In: Kmieciński, J. (ed.): Religia jako czynnik porozumienia i konfliktów społecznych. *Eastern Review*, t. 3., ŁTN Łódź, s. 167-178.
- SHORT, J. R. (ed.) (1994): Lidská sídla. Velká geografická encyklopedie světa. Nakl. dum OP Praha, 256 s.
- SIEVERS, A. (1958): Christentum und Landschaft in Südwest Ceylon. Eine sozialgeographische Studie. *Erdkunde*, 12, 107-120.
- SNAGOV, I. D. (1998): Pages de démographie religieuse en Roumanie. In: Samoidentyfikacja mniejszości narodowych i religijnych w Europie Środkowo-wschodniej. Problematyka atlasowa. Instytut Europy Środkowo-wschodniej, Lublin, s. 174-189.
- SOPHER, D. E. (1967): Geography of Religions. Foundations of Cultural Geography Series. New York-Englewood Cliffs (Prentice-Hall).
- SOPHER, D. E. (1981): Geography and religion. *Progress in Human Geography*, 5, 510-524.
- SOPOLIĞA, M. (1992): Granice i główne cechy kultury Łemków w południowo-wschodniej Słowacji. In: Czajkowski, J. (ed.): Łemkowie w historii i kulturze Karpat. I., Rzeszów, s. 249-265.
- SOULI, S. (1995): Řecká mythologie. Michalis Toubis, Athény, 175 s.
- SPROCKHOFF, J. F. (1963): Zur Problematik einer Religionsgeographie. *Mitteilungen der geographischen Gesellschaft in München*, 48, 107-121.
- STANISLAWSKI, D. (1975): Dionysus westward: early religion and the economic geography of wine. *Geographical Review*, 65, 427-444.
- STARK, R. - GLOCK, Ch. Y. (1968): Dimension of Religious Commitment: In: American Piety: The Nature of Religious Commitment, Berkeley, s. 11-19.
- STINNER, D. H. et al. (1989): In search of traditional farm wisdom for a more sustainable agriculture: a study of Amish farming and society. *Agriculture, ecosystems and Environment*, 27, 77-90.
- STÖRIG, H. J. (1991): Malé dějiny filozofie. Zvon, Praha, 511 s.
- STUMP, R. W. (1986): The geography of religion - Introduction. *Journal of Cultural Geography*, 7, 1-3.
- SUTTON, K. (1990): Algeria's Vineyards: An Islamic Dilemma and a Problem of Decolonisation. *Journal of Wine Research*, 1,2, 101-120.
- SZÉKELY, G. - MESÁROŠ, A. (1997): Gréckokatolíci na Slovensku. Slovo, Košice, 96 s.
- SZÖLLÖS, J. (1998a): Krstenecká alebo anabaptistická reformácia a jej história a rozšírenie na Slovensku. *Acta Collegii Evangelici Prešovensis*, III., Miscellanea Anno 1998, BŮ VD ECAV Prešov, s. 117-125.

- SZÖLLÖS, J. (1998b): Kresťanské a teologické aspekty globálnych ekologických problémov. *Acta Collegii Evangelici Prešovensis*, III., Miscellanea Anno 1998, BÚ VD ECAV Prešov, s. 29-40.
- SZÖLLÖS, J. (2001): Kresťanstvo a ekológia. Spoločnosť pre trvalo udržateľný život v SR, Bratislava, 66 s.
- ŠATAVA, L. (1994): Národnostní menšiny v Evropě. Ivo Železný, Praha, 385 s.
- ŠEDIVÝ, J. (2000): Válka: rámeček pro analýzu. In: Jehlička, P., Tomeš, J., Daněk, P. (eds.): *Stát, prostor, politika*. PF KU Praha, s. 180-199.
- ŠKVARČEK, A. - SEKO, L. (1989): Základné poznatky o Zemi a vesmíre. UK Bratislava, 157 s.
- ŠOLTĚSZ, Š. (1990): Dějiny křesťanské církve. Kalich, Praha, 158 s.
- ŠOLTISOVÁ, B. (1999): Religiózná geografia okresu Prešov. Diplomová práca napísaná pod vedením R. Matloviča. FHPV PU Prešov, 54 s.
- ŠPAŽNIKOV, G. A. (1981): Religii stran Afriki. Spravočník. Nauka, Moskva, 365 s.
- ŠPIESZ, A. (1992): Dejiny Slovenska na ceste k sebauvedomeniu. Perfekt, Bratislava, 192 s.
- ŠTAMPACH, O. I. (1998): Náboženstvi v dialogu. Portál, Praha, 205 s.
- ŠTEFÁNEK, A. (1944): Základy sociografie Slovenska. In: Slovenská vlastiveda III., SAVU Bratislava, 440 s.
- ŠTEFUNKO, M. (2000): Katolícke korene liberalizmu. Dominofórum, 46, 16-17.
- ŠTURÁK, P. (1999): Dejiny gréckokatolíckej cirkvi v Československu v rokoch 1945-1989. Petra, Prešov, 199 s.
- ŠUBRTOVÁ, A. (1989): Dějiny populačního myšlení a populačních teorií. Ústav československých a světových dějin ČSAV, Praha, 691 s.
- TANAKA, H. (1984): Landscape expression of the evolution of Buddhism in Japan. *The Canadian Geographer*, 28, 240-257.
- TEILHARD DE CHARDIN, P. (1990): Vesmír a lidstvo. Vyšehrad, Praha, 265 s.
- TOMEŠ, J. (2000): Geopolitika: nástroj a proces politické organizace prostoru. In: Jehlička, P., Tomeš, J., Daněk, P. (eds.): *Stát, prostor, politika*. PF KU Praha, s. 151-179.
- TOMKO, J. (1999): Misie do 3. tisícročia. Lúč, Bratislava, 409 s.
- TROLL, C. (1975): Religionsgeographie als Teilaspekt der Kultur- und Sozialgeographie. In: Schwind, M. (ed.): *Religionsgeographie*. Wiss. Buchgesellschaft, Darmstadt, s. 250-253.
- TUAN, Y. F. (1968a): The hydrological cycle and the wisdom of God: a theme in geoteology. Research Publication, 1, Department of Geography, University of Toronto.
- TUAN, Y. F. (1968b): Discrepancies between Environmental Attitude and Behaviour: Examples from Europe and China. *Canadian Geographer*, 12, 3, 176-191.
- TURNER, H. (1996): Christentum und Primärreligionen. In: Metz, W. (ed.): *Handbuch Weltreligionen*. Brockhaus, Wuppertal, s. 128-132.
- ULIČNÝ, F. (ed.) (1998): Reformácia na východnom Slovensku v 16. až 18. storočí. *Acta Collegii Evangelici Prešovensis*, II., BÚ VD ECAV Prešov, 180 s.
- UŠAKOVÁ, M. (1992): Veľké Leváre. In: Dedičstvo otcov. Rozhľady po kultúre a umení. MO MS Ružomberok, s. 45-47.
- VAN BAAREN, T. P. (1987): Geographies of Death. In: Eliade, M. (ed.): *The Encyclopedia of Religion*. Vol. 1, Macmillan, London, s. 116-120.
- VAN DIJK, A. (1986): Hinduismus. In: Klöckner, M. - Tworuschka, U. (eds.): *Umwelt. Ethik der Religionen*. Bd. 5., Kösel, München, s. 106-122.
- VARSÍK, B. (1991): Vznik a vývin slovenských kalvinov na východnom Slovensku. *Historický časopis*, 39, 2.
- VASIL, C. (2000): Gréckokatolíci. Dejiny - osudy - osobnosti. Byzant, Michalovce, 144 s.
- VESELÝ, D. (1994): Dejiny kresťanstva na Slovensku. Transcius, Liptovský Mikuláš, 80 s.
- VOUGA, F. (1997): Dějiny raného křesťanství. Vyšehrad, CDK, Brno, 267 s.

- WATTS, A. W. (1995): Mýtus a rituál v křesťanství. Nakladatelství T. Janečka a Pragma, Brno-Praha, 233 s.
- WEBER, M. (1930): *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism*. Allen & Unwin, London.
- WEBER, M. (1998): *Sociologie náboženství*. Vyšehrad, Praha, 367 s.
- WEEKS, J. R. (1988): The demography of Islamic nations. *Population Bulletin*, 43, 54 s.
- WEGGEL, O. (1989): *Die Asiaten*. Beck, München.
- WERNER, K. (1995): Náboženstvi jižní a východní Asie. Masarykova univerzita, Brno, 215 s.
- WHITE, L. (1967): The Historical Roots of our Crisis. *Science*, 155, 1203-1207.
- WILBER, C. K. - JAMESON, K. P. (1980): Religious Values and Social Limits to Development. *World Development*, vol. 8, No. 7/8, 467-479.
- WILSON, B. R. (1963): A Typology of Sects in a Dynamic and Comparative Perspective. *Archives de Sociologie des Religions*, 16, 49-63.
- WOLF, J. (1992): Člověk ve světě náboženství. Unitaria, Praha, 162 s.
- WRIGHT, J. K. (1947): Terrae incognitae: the place of imagination in geography. *Annals of the Association of American Geographers*, 37, 1-15.
- WRONA, J. (1992): Religia a gospodarka. *Geografia w szkole*, XLV., 4, 224-227.
- WRONA, J. (1995): Religia a życie społeczno-gospodarcze - przykłady kolejne. *Geografia w szkole*, XLVIII., 1, 49-53.
- ZELINSKY, W. (1961): An Approach to the Religious Geography of the United States: Patterns of Church Membership in 1952. *Annals of the Association of American Geographers*, 51, 139-193.
- ZIMPEL, H. G. (1963): Vom Religionseinfluss in den Kulturlandschaften zwischen Taurus und Sinai. *Mitteilungen der geographischen Gesellschaft in München*, 48, 123-171.
- ZIMPEL, H. G. (1970): Religionsgeographie. In: Westermann Lexikon der Geographie, Bd.3, Braunschweig (W. Tietze), pp.1000-1001.
- ZUBRÍKOVÁ, J. (1999): Geografické aspekty náboženských pútí na Slovensku. Rigorózná práca napísaná pod vedením R. Matloviča. KGaG FHPV PU Prešov, 97 s.
- ŽUDEL, J. (1991): Náboženská štruktúra slobodných kráľovských miest na Slovensku v 2. polovici 18. storočia. *Geografický časopis*, 43, 215-230.
- ŽUKOWSKI, A. (1998): Rola holenderskich kościołów reformowanych w kształtowaniu stosunków społecznych w Afryce Południowej. In: Kmiecinski, J. (ed.): *Religia jako czynnik porozumienia i konfliktów społecznych*. *Eastern Review*, t. 3., ŁTN Łódź, s. 179-191.

Internetové zdroje:

- www.adherents.com
www.odci.gov/cia/publications/factbook/fields/religions.html
www.virtual.co.il